

МІЖРЕГІОНАЛЬНА
АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ

МАУП

НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА
дисципліни
“ПОЛІТИЧНІ КОМУНІКАЦІЇ”
(для бакалаврів, спеціалістів)

МАУП

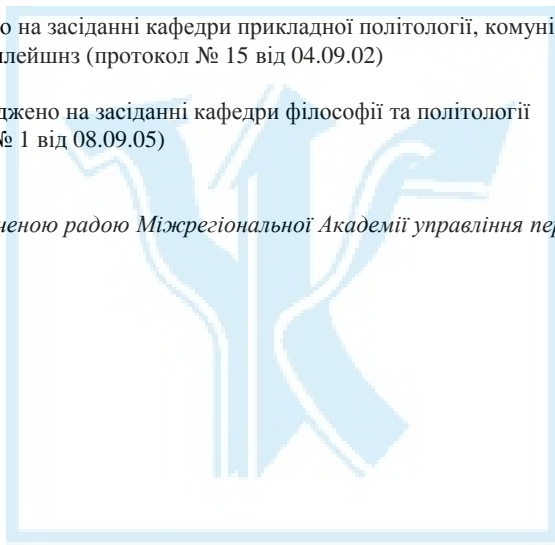
Київ 2005

Підготовлено кандидатом філологічних наук *І. Ю. Слісаренком*

Затверджено на засіданні кафедри прикладної політології, комунікації та паблік рилейшнз (протокол № 15 від 04.09.02)

Перезатверджено на засіданні кафедри філософії та політології (протокол № 1 від 08.09.05)

Схвалено Вченою радою Міжрегіональної Академії управління персоналом

Слісаренко І. Ю. Навчальна програма дисципліни “Політичні комунікації” (для бакалаврів, спеціалістів). — К.: МАУП, 2005. — 12 с.

Навчальна програма містить пояснювальну записку, навчально-тематичний план, програмний матеріал до вивчення дисципліни “Політичні комунікації”, теми рефератів, питання для самоконтролю студентів, а також список рекомендованої літератури.

©Міжрегіональна Академія
управління персоналом (МАУП),
2005

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Політична комунікація — це процес передавання політичної інформації, яка циркулює між частинами політичної системи, між політичною та суспільною системами, а також це процес обміну інформацією між політичними структурами, суспільними групами та індивідами.

Вперше термін “політична комунікація” був використаний наприкінці 40-х років ХХ ст., що стало свідченням зростання ролі інформації у суспільно-політичному житті. Саме тоді політична комунікація як науково-прикладна дисципліна відгалузилася від соціальних і політичних наук.

Сьогодні дослідники політичної комунікації приділяють увагу таким засадничим факторам в цій сфері:

- власне комунікативні аспекти;
- функціонування та роль засобів масової інформації;
- виборчий процес;
- комунікація влади із громадськістю.

Оскільки політичні системи суспільства поділяють на демократичну (ліберальну), авторитарну та тоталітарну, то відповідну типологію мають і системи політичної комунікації.

Більшість дослідників принципово заперечують абсолютну тотожність політичної комунікації із пропагандою, яка набула однозначно негативної конотації. Водночас неупереджений підхід до цієї проблеми свідчить, що як сам процес переконування, що лежить в основі політичної комунікації, так і інструментарій, який для цього застосовують, мають чимало спільного із методами пропаганди. Але на відміну від переконування, пропаганда є однобічним комунікативним процесом.

Принциповою відмінністю політичної комунікації від пропаганди є такі її функції, як поширення інформації та налагодження взаємообміну нею, забезпечення рівного доступу до інформації, спонукання громадян через інформування до участі в політичній і громадській діяльності.

Наріжним каменем функціонування політичної комунікації є діяльність ЗМІ. ЗМІ є не лише основним каналом поширення політичної інформації, її інтерпретатором, а й активним учасником цього процесу, частиною політичної та суспільної систем. Обмеження діяльності ЗМІ або свідоме обмеження інформаційного потоку самими ЗМІ призводить до деформацій і збоїв у комунікативному політичному та суспільному процесі. Подібні проблеми позначаються на функціонуванні усієї полі-

тичної та суспільної систем, призводять до порушень демократичних за-
сад суспільства, обмежують права і свободи громадян.

Усі наведені проблеми розглянуті у цій програмі.

НАВЧАЛЬНО-ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН
вивчення дисципліни
“ПОЛІТИЧНІ КОМУНІКАЦІЇ”

№ п/п	Назва теми
1	Предмет і завдання курсу
2	Сучасні теорії та концепції комунікації
3	Історичні умови становлення політичної комунікації
4	Відмінність між пропагандою і політичною комунікацією
5	Роль ЗМІ в політичній організації суспільства
6	Політичні партії та ЗМІ
7	Дуальна система ЗМІ та її місце в політичній комунікації
8	Роль ЗМІ у виборчих кампаніях
9	Роль телебачення у виборчих кампаніях
10	Новітні інформаційні технології і політична комунікація
11	Влада та зв'язки з громадськістю

ПРОГРАМНИЙ МАТЕРІАЛ
до вивчення дисципліни
“ПОЛІТИЧНІ КОМУНІКАЦІЇ”

Тема 1. Предмет і завдання курсу

Характер політичної та суспільної комунікації залежно від політичного устрою: тоталітарний, авторитарний, демократичний. Суспільно-політичні фактори сприяння або обмеження політичної комунікації.

Література [1; 3; 8; 23–26]

Тема 2. Сучасні теорії та концепції комунікації

Ефективність (дієвість) ЗМІ. Історичний розвиток теорій. Чи відповідає дійсності теорія “магічної кулі”? Теорії “прямої дії” в комунікації. Теорії “непрямої дії” в комунікації. Теорія культивациї в комунікації.

Література [1; 5; 6; 8; 12]

Тема 3. Історичні умови становлення політичної комунікації

Лібертаріанська теорія як основа політичної комунікації у США. “Батьки нації” як основоположники американської свободи слова (на прикладі Т. Джефферсона) і звітності уряду перед виборцями. Європейський тип політичної комунікації, побудований на теорії соціальної відповідальності.

Література [4; 15; 23; 28; 33; 36]

Тема 4. Відмінність між пропагандою і політичною комунікацією

Класифікація пропаганди. “Чорна” пропаганда та її особливості. “Сіра пропаганда” та її особливості. “Біла пропаганда” та її особливості. Зв’язок “білої пропаганди” із публік рилейшнз. Процес переконування як основа політичної комунікації.

Література [1; 8; 14; 24; 25]

Тема 5. Роль ЗМІ в політичній організації суспільства

Роль преси як “сторожового пса” у демократичному суспільстві. Марксистський і неомарксистський погляди на місце і роль преси. Група тоталітарних теорій преси (ленінський, маоїстський). А. Грамші та його теорія гегемонії. Розвиток ідей А. Грамші британськими “новими лівими”. Неоконсервативний погляд на місце і роль преси в політиці та суспільстві (Е. Новак).

Література [1; 3; 4; 12; 15–18; 26]

Тема 6. Політичні партії та ЗМІ

Суперечливий характер взаємовідносин політичних партій і преси. Сучасний стан партійної преси: падіння інтересу та довіри аудиторії. Запад партійного телемовлення в Британії і зникнення його в Італії. “Феномен Берлусконі” як зразок перетворення телеаудиторії в політичну партію. Публік рилейшнз політичних партій як спосіб добитися симпатій незалежних мас-медіа. Прихована партійна афіліація (на прикладі газет країн Скандинавії). Партійна афіліація як знаряддя комерційного успіху (на прикладі британської газети “Сан”).

Література [1; 2; 4; 11; 13; 23; 24; 30; 34]

Тема 7. Дуальна система ЗМІ та її місце в політичній комунікації

Громадські інтереси як наріжний камінь функціонування громадських ЗМІ. Спонування до громадської дискусії з приводу суспільних проблем. Теза про встановлення пресою порядку денного громадського та урядового обговорення.

Література [9; 11; 13; 14; 16–23; 28; 32; 33; 37]

Тема 8. Роль ЗМІ у виборчих кампаніях

Відносини з мас-медіа як вирішальний фактор успіху або поразки учасників політичного процесу. Поняття телекратії та “американі-зація” політичних кампаній. Домінуюча роль телебачення серед інших комунікативних каналів. Персоналізація політичного процесу. Зростання професійності у виробленні стратегії щодо залучення ЗМІ. Розгул “брудних технологій” або “чорного PR”. “Брудні технології” як “паплюжна кампанія”.

Література [1; 4; 8; 14; 26; 32; 37]

Тема 9. Роль телебачення у виборчих кампаніях

Домінуюча роль телебачення у політичному процесі. Поняття телекратії.

“Американізація” політичних кампаній. Перевага медіа-іміджу конкурентного політика над пропонованою виборцям програмою.

Література [1; 7; 8; 15–23; 28; 35]

Тема 10. Новітні інформаційні технології і політична комунікація

Роль Інтернету: позитивне і негативне для демократичного розвитку. Дискусія про моральну відповідальність преси. Проблема права на таємницю приватного життя публічної особи і приватного громадянина. Цензура і Інтернет.

Література [2; 15–23; 28]

Тема 11. Влада та зв'язки з громадськістю

Поняття “електронного уряду”. Особливості урядового паблік рилейшнз.

Прийоми маніпулювання ЗМІ владою. Поняття медіа-істеблїшменту.

Література [1; 8; 23; 29; 31; 34; 37; 39]

ТЕМИ РЕФЕРАТІВ

1. Принципові відмінності між пропагандою і політичною комунікацією.
2. Процес переконування як основа політичної комунікації.
3. Системи політичної комунікації.
4. Вербальна і невербальна політична комунікація.
5. Партиїне мовлення в Британії.
6. Виникнення і розвиток партійної преси.
7. Хто встановлює порядок денний громадського обговорення: преса, уряд, політичні партії?
8. Скандал “Клінтон — Левінські” і роль у ньому преси.
9. Маніпуляції інформацією у виборах.
10. Роль НДО у виборчому процесі.
11. “Брудні виборчі технології” та їх наслідки.
12. Чи виконує українська преса роль форуму для громадського обговорення?
13. Американські президенти і преса (на вибір).
14. Українські президенти та преса (на вибір).
15. А. Грамші та його погляди на політичну комунікацію.
16. Пропаганда тоталітарних режимів (на вибір).
17. Політичні партії та Інтернет.
18. Вибори та Інтернет.
19. Роль Інтернету: позитивне і негативне для демократичного розвитку.
20. “Електронний уряд”.
21. Право на таємницю приватного життя у контексті політичного процесу.
22. Проблема політичної коректності.
23. Чи справедливе твердження “перемагає негатив” щодо висвітлення політичних подій?
24. “Американізація” виборчих кампаній.
25. Оцінка європейськими інституціями політичних процесів в Україні.

ПИТАННЯ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ СТУДЕНТІВ

1. Поняття політичної інформації.
2. Поняття аналізу політичних подій.
3. Класифікація пропаганди.
4. “Чорна” пропаганда та її особливості.

5. “Сіра пропаганда” та її особливості.
6. “Біла пропаганда” та її особливості.
7. Зв’язок “білої пропаганди” з публік рилейшнз.
8. Теорія “магічної кулі”.
9. Теорії “прямої дії” в комунікації.
10. Теорії “непрямої дії” в комунікації.
11. Теорія “потоків у два кроки”.
12. Теорії щодо суспільних функцій ЗМІ.
13. Пропаганда як односторонній інформаційний потік.
14. Інформаційні потреби журналістів щодо політичних подій.
15. Чи справедливе твердження “перемагає негатив” щодо висвітлення політичних подій?
16. Поняття якісної та таблоїдної преси. Поточні тенденції.
17. Новітні технології та політичні процеси.
18. Роль комп’ютерної мережі Інтернет. Її переваги і негативні тенденції.
19. Вплив ЗМІ на політичний процес. Хто встановлює порядок денний?
20. Ефективність (дієвість) ЗМІ. Історичний розвиток теорій.
21. Феномен громадського мовлення (на прикладі Бі-бі-сі та Американського громадського мовлення).
22. Поняття глобальності ЗМІ. Світові мас-медіа.
23. Поняття “електронного уряду”.
24. Особливості урядового публік рилейшнз.
25. Прийоми маніпулювання ЗМІ владою.
26. Політична тематика в газеті “День”.
27. Політична тематика в газеті “Дзеркало тижня”.
28. Політична тематика в тижневику “ПіК”.
29. Аналіз партійного видання “Комуніст”.
30. Аналіз партійного видання “Сільські вісті”.
31. Аналіз партійного видання “Товариш”.
32. Аналіз партійного видання “Наша газета”.
33. Аналіз Інтернет-видання “Українська правда” і його роль у політичному процесі.
34. Аналіз Інтернет-видання “Трані” і його роль у політичному процесі.
35. Перша поправка до конституції США та її сучасна роль.
36. Поняття етнічного лобізму в США та його вплив на політичний процес.
37. Хартія діяльності Бі-бі-сі.
38. Принципи інформування британської Бі-бі-сі.

39. Проблеми партійного мовлення в Британії: занепад чи пошук.
40. Політична діяльність медіа-магната Сільвіо Берлусконі.
41. Поняття телекратії.
42. Американізація політичних кампаній.
43. Домінуюча роль телебачення у політичному процесі.
44. Перевага медіа-іміджу конкретного політика над пропонованою виборцям програмою.
45. “Брудні технології” як “паплюжна кампанія” і роль ЗМІ.
46. Роль преси як “сторожового пса” у демократичному суспільстві.
47. “Вотергейтський скандал” і роль американської преси.
48. Теорія соціальної відповідальності преси.
49. “Альтернативні засоби комунікації” студентства в період революційних виступів 1968 р. у Франції.
50. Морально-етичні засади відносин ЗМІ із владними структурами та політичними партіями.
51. Суперечливий характер взаємовідносин політичних партій і преси.

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. *Бєбик В.* Базові засади політології: історія, теорія, методологія, практика. — К., 2000.
2. *Зимичев А.* Психология политической борьбы. — К., 1992.
3. *Інформаційна сфера як духовна сфера /* За ред. проф. А. Москаленка. — К.: Центр вільної преси, 1999.
4. *Іванян Э.* От Джорджа Вашингтона до Джорджа Буша. Белый дом и пресса. — М., 1991.
5. *Москаленко А. З.* Вступ до журналістики. — К., 1997.
6. *Москаленко А. З.* Теорія журналістики. — К., 1998.
7. *Петрів Т., Слісаренко І.* Світові мас-медіа: Короткий довідник для студ. Ін-ту журналістики. — К.: ВЦ “Київський університет”, 1999.
8. *Слісаренко І. Ю.* Паблік рилейшнз у системі комунікації та управління. — К.: МАУП, 2001.
9. *Слісаренко І. Ю.* Засади громадського мовлення. Світовий досвід і перспективи для України: Матеріали до лекцій зі спеціалізації “Міжнародна журналістика” для студ. Ін-ту журналістики. — К.: РВЦ “Київський університет”, 1998.
10. *Слісаренко І.* Вплив засобів масової інформації на зовнішню політику та міжнародні процеси // *Українська журналістика-97: Матеріали наук.-практ. конф.* — К.: Центр вільної преси, 1997. — С. 82–84.

11. *Слісаренко І.* “Держава-нянька” та засоби масової інформації в Україні // Вісн. Київ. ун-ту: Журналістика. Вип. 5. — К., 1997. — С. 43–47.
12. *Слісаренко І.* Камені спотикання у діяльності та дослідженнях мас-медіа і масових комунікацій // Українська журналістика в контексті світової: Зб. наук. праць. Вип. 2. / За заг. ред. проф. В. І. Шкляра. — К., 1998. — С. 61–73.
13. *Слісаренко І.* Ідеологія влади і для влади // Роль ЗМІ в процесах державотворення / За заг. ред. А. З. Москаленка. — К., 1998. — С. 34–36.
14. *Сучасна політична культура та діяльність мас-медіа: Зб. наук. пр. / За заг. ред. А. З. Москаленка. — К. : Фондація “Суспільність”, 1998.*
15. *Сучасна інформаційна політика / За ред. проф. А. Москаленка. — К.: Центр вільної преси, 1999.*
16. *Українська журналістика в контексті світової: Зб. наук. пр. / За заг. ред. проф. В. І. Шкляра. — К.: Центр вільної преси, 1997. — Вип. 1.*
17. *Українська журналістика в контексті світової: Зб. наук. пр. / За заг. ред. проф. В. І. Шкляра. — К.: Центр вільної преси, 1998. — Вип. 2.*
18. *Українська журналістика в контексті світової: Зб. наук. пр. / За заг. ред. проф. В. І. Шкляра. — К.: Центр вільної преси, 1999. — Вип. 3.*
19. *Українська журналістика в контексті світової: Зб. наук. пр. / За заг. ред. проф. В. І. Шкляра. — К.: Центр вільної преси, 2000. — Вип. 4.*
20. *Українська журналістика: вчора, сьогодні, завтра: Зб. наук. пр. / За заг. ред. проф. В. І. Шкляра. — К.: Центр вільної преси, 1996. — Вип. 1.*
21. *Українська журналістика: вчора, сьогодні, завтра: Зб. наук. пр. / За заг. ред. проф. В. І. Шкляра. — К.: Центр вільної преси, 1997. — Вип. 2.*
22. *Українська журналістика: вчора, сьогодні, завтра: Зб. наук. пр. / За заг. ред. проф. В. І. Шкляра. — К.: Центр вільної преси, 1998. — Вип. 3.*
23. *Українська владна еліта і політична комунікація // Сучасна інформаційна політика / За ред. проф. А. Москаленка. — К.: Центр вільної преси, 1999.*
24. *Чичановский А.* В тенетах свободы: политологические проблемы взаимодействия властных структур, средств массовой информации и общества в новых геополитических условиях. — М., 1995.

25. *Чічановський А. А., Шкляр В. І.* Світ інформації: особистість, суспільство, держава. — К.; М., 1995.
26. *Чічановський А. А., Шкляр В. І.* Політика, преса, влада. — К.; М., 1995.
27. *Attacks On the Press In 1997 // A Worldwide Survey by the Committee to Protect Journalists, NY.*
28. *Berkman, R., and Kitch, L.W.,* 1986: *Politics in Media Age*, McGraw-Hill.
29. *Evans, Harold: The Norman Conquest: Freedom of the Press in Britain and America* у Serfaty, Simon (ed), 1990: *The Media and Foreign Policy*, Macmillan and Foreign Policy Institute The John Hopkins University, pp.189–199.
30. *Fagen, R. R.,* 1966: *Politics and Communication*, Boston, Toronto: Little, Brown and Company.
31. *Graber, D. A. (ed.),* 1982: *The President and Public*, Philadelphia: Institute of Human Issues.
32. *Graber, J. (ed.),* 1994: *Media Power in Politics*, Third Edition, Washington, D.C.: CQ Press.
33. *Kean, J.,* 1991: *The Media and Democracy*, Polity Press.
34. *Kaid, L. and Holtz-Bacha, C. (Eds),* 1995: *Political Advertising in Western Democracies. Parties and Candidates on Television*, Sage.
35. *Schudson, M.,* 1995: *The Power of News*, Cambridge, London: Harvard University Press.
36. *Seymour-Ure, C.,* 1974: *The Political Impact of the Mass Media*, London: Constable.
37. *Spitzer, R. J. (ed.),* 1993: *Media and Public Policy*, Westport, Connecticut, London: Praeger.
38. *Watson, J, and Hill, A.,* 1997: *A Dictionary of Communication and Media Studies*, 4th Edition, Arnold.
39. *Wyatt, C. R.,* 1993: *Paper Soldiers. The American Press and the Vietnam War*, New York and London: W.W.Norton&Company.

ЗМІСТ

Пояснювальна записка	3
Навчально-тематичний план вивчення дисципліни “Політичні комунікації”	4
Програмний матеріал до вивчення дисципліни “Політичні комунікації”	4
Теми рефератів.....	7
Питання для самоконтролю студентів	7
Список рекомендованої літератури.....	9

Відповідальний за випуск
Редактор
Комп’ютерна верстка

Н. В. Медведєва
С. Г. Розузько
Т. Г. Замура

МАУП

Зам. № ВКЦ-1265

Міжрегіональна Академія управління персоналом (МАУП)
03039 Київ-39, вул. Фрометівська, 2, МАУП